

Kotitalouksien haasteet kierrätyksessä ja jätteenkäsittelyssä

Anna Seppä

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kotitalouksien haasteet kierrätyksessä ja jätteenkäsittelyssä

Anna Seppä
Liiketalouden koulutus
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2020

Anna Seppä

Kotitalouksien haasteet kierrättämisessä ja jätteenkäsittelyssä
Kotitalouksien haasteet kierrätyksessä ja jätteenkäsittelyssä

Vuosi 2020

Sivumäärä 37

Kiertotalous, kierrättäminen ja uusiokäyttö ovat nousevia käsitteitä yleisessä keskustelussa, uutisoinnissa ja yritysten markkinoinnissa. Vihreys ja ekologisuus eivät ole enää vain marginaalijuttua, vaan kierrättäminen ja jätteiden käsittely ovat jo osa yhä useamman arkea. Vaikka kiertotaloudesta, kierrättämisestä ja uusiokäytöstä keskustellaan yhä enemmän, on kotitalouksissa potentiaalia toiminnan lisäämiseen silti merkittävästi. Suomessa vuonna 2018 pelkästään kotitaloudet tuottivat 238 tonnia jätettä, josta noin puolet oli sekajätettä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää laadukkaita ja syvällisiä vastauksia kotitalouksien haasteista kierrättämisessä ja jätteenkäsittelyssä, ja kuinka esiin nousseisiin haasteisiin voitaisiin vaikuttaa viestinnällisin keinoin parantaen kierrätysastetta. Toimeksiantajana opinnäytetyölle toimi kestävään kehitykseen erikoistunut viestintätoimisto Rodinia. Opinnäytetyö rajattiin koskemaan Helsingin seudun ympäristöpalveluiden alueen kotitalouksia. Kotitalouksissa syntyvän jätteen kierrättäminen rajattiin koskemaan niin sanottua jätekaosjätettä, joita ovat sekajäte, biojäte, kartonkipakkaukset ja pahvi, lasipakkaukset, pienmetalli, muovipakkaukset ja paperi.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista tutkimusta, jonka teemahaastattelut toteutettiin 14 kotitaloudelle kesän 2019 aikana. Tavoitteena oli selvittää, mitkä ovat kotitalouksien haasteet kierrätyksessä ja jätteenkäsittelyssä, ja kuinka haasteisiin voitaisiin vaikuttaa viestinnän keinoin ja näin parantaa kotitalouksien kierrätysastetta. Haastattelun rakenne koostui kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa haastateltavien kanssa keskusteltiin viestinnästä ja viestintäkanavien käytöstä. Tämän tarkoituksena oli saada tukea viestinnän keinojen kartoittamiseen. Haastattelun toisessa osassa haastateltavien kanssa keskusteltiin omasta kierrättämiskäyttäytymisestä.

Tutkimuksen perusteella suurimmiksi haasteiksi kotitalouksien kierrättämisessä nousivat tilanpuute, jätteen epäselvyys ja tiedonpuute. Haastateltavat toivoivat parempia rakentamisen ratkaisuja, tilojen muokattavuutta ja kierrätyksen helpottamista talonyhtiön puolesta. Epäselvyys mihin jäte kuuluu, peräänkuulutti selkeämpiä pakkausmerkintöjä. Tiedonpuute jätteenkäsittelystä ei motivoi ihmisiä kierrättämään. Kun hyötysuhdetta toiminnalle ei tiedoteta, ei motiivia toiminnan lisäämiseen ole. Näihin haasteisiin voidaan vaikuttaa yhteistyöllä talonyhtiöiden ja vaikuttajien kanssa ja parantamalla pakkausmerkintöjä ja tiedon saantia kierrättämisen hyödyistä. Näihin ehdotuksiin päädyttiin haastateltavien vastauksien ja viestintäkanavien käytön pohjalta.

Asiasanat: Kierrätys, jätteenkäsittely, kotitalousjäte, viestintä

Anna Seppä

Household challenges in recycling and waste treatment

Year	2020	Pages	37
------	------	-------	----

The circular economy, recycling and reuse have become increasingly common subjects in public discussion, reporting and in corporate marketing. Living a sustainable and ecological life is not seen as marginal thinking anymore. Recycling and waste handling are already part of many people's everyday lives. Despite these trends, there is still huge potential to increase this activity. In 2018 Finnish households alone produced 238 tons of household waste, of which approximately half was mixed waste.

The aim of this Bachelor's thesis was to investigate high-quality and profound answers to the challenges which households face recycling and managing household waste. This thesis was commissioned by Rodinia, a company that provides communication strategies for sustainable business. This thesis was restricted to an area which is managed by Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY). The household waste that was studied included so called garbage waste which are mixed waste, biowaste, carton, glass, metals, plastic and paper.

The study in this thesis was conducted as a qualitative study and 14 interviews was held during summer 2019. The aim was to investigate the challenges in recycling for households and how to influence these challenges via communication which would increase the recycling rate. Household interviews consisted of two sections. In the first section the interview focused on communication and communication channels that households use. The second section of the interview was focused on the households' own recycling behavior.

The results reveal that the largest challenges with recycling were lack of space, clarity of the waste and information. Interviewees wished better building solutions, malleability and easiness. Lack of clarity regarding waste itself demands better package marking. Lack of information about recycling does not encourage people to recycle. Motivation for recycling does not develop without knowledge of its benefits. The challenges discovered in this research can be influenced through collaboration with housing cooperative and social media influencers, making better package markings and increasing information about the benefits that recycling has. These development suggestions were based on the results from the interviews and on the information of the channels that interviewees used.

Keywords: recycling, waste treatment, household waste, communication

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Toimeksiantaja	6
1.2	Tarkoitus ja tavoite	6
1.3	Rajaus ja rakenne	7
2	HSY - Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä	8
2.1	Päätehtävät	9
2.1.1	Jätekatosjäte	9
2.1.2	Jätehuoltomääräykset	10
2.2	Vastuullisuus	10
3	Tutkimusmenetelmät	11
3.1	Haastattelut.....	12
4	Tutkimustulokset	15
5	Viestintä	24
6	Johtopäätökset	27
	Lähteet	31
	Liitteet	33

1 Johdanto

Vuonna 2018 suomalaiset kotitaloudet tuottivat 2038 tonnia jätettä, josta noin puolet, 1004 tonnia, oli sekajätettä (Tilastokeskus 2018). Suomessa jätehuolto mahdollistaa kotitalouksissa syntyvän jätteenlajittelun monipuolisesti, ja tietoa kierrättämisestä ja jätteenkäsittelystä löytyy runsaasti. Kiertotalous on pinnalla oleva käsite, ja ylikuluttamisesta varoitellaan. Miksi silti puolet kotitalouksissa syntyneistä jätteistä on sekajätettä, josta 76 % olisi ollut lajiteltavissa edelleen? (HSY 2019)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälaisia haasteita kotitalouksissa kohdataan kierrättämisen ja jätteenkäsittelyn saralla, ja kuinka näihin haasteisiin voidaan vaikuttaa viestinnän keinoin. Tutkimus on tehty viestintätoimisto Rodinian tarpeiden pohjalta.

1.1 Toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Suomen ainoa kestävään kehitykseen erikoistunut viestintätoimisto Rodinia. Vuonna 2017 perustetulla Rodinialla on vankka asiantuntijakokemus viestinnän saralta, ja yrityksen tarkoituksena on auttaa visionäärisiä yrityksiä viestimään paremmin. Yrityksiltä vaaditaan yhä enemmän avoimuutta ja konkreettisia toimenpiteitä vastuullisuudesta. Yritysvastuun ja siitä viestimisen on järkevää olla yhä enemmän osana jokaisen yrityksen strategiaa.

Rodinian toiminta nojaa eettisiin arvoihin, joiden pohjalta he tarjoavat yrityksille palveluita viestinnän eri osa-alueilla kuten viestintästrategiassa, vastuullisuusviestinnässä ja sisällöntuotannossa. Rodinian palveluiden ydin nojaa vahvasti vastuullisuusviestintään kaikessa tekemisessään. (Rodinia 2017)

1.2 Tarkoitus ja tavoite

Toimeksiantajalla, Rodinialla, on tulossa vuoden 2020 aikana projekti, jonka tavoitteena tutkia suomalaisten kuluttajien tuntemuksia ja asenteita kierrättämisestä ja kotitalousjätteen lajittelusta. Tulevaa projektia varten heillä oli tarve useammalle pienemmälle tutkimukselle projektin tueksi. Opinnäytetyön aihe kotitalouksien haasteista kierrätyksessä ja jätteenkäsittelyssä muodostui näiden tarpeiden pohjalta. Opintojeni suuntautuminen markkinointiin tuotti tutkimuksen toisen teeman; kuinka tähän ilmiöön, kotitalouksien haasteisiin kierrätyksessä, voidaan vaikuttaa viestinnän keinoin.

Tutkimusongelma on selvittää, mitkä ovat kotitalouksien haasteet kierrätyksessä ja jätteenkäsittelyssä. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa syvällistä ja laadukasta tietoa sekä ymmärrystä kotitalouksien haasteista kierrätyksessä ja jätteenkäsittelyssä.

Tutkimuksen toinen osa keskittyy pohtimaan viestinnän keinoja, joilla näihin haasteisiin voidaan vaikuttaa. Ymmärrys kotitalouksien haasteista kierrätyksen toteuttamisesta helpottaa ja auttaa pohtimaan ja muodostamaan niitä viestinnän keinoja, joilla kierrätystoimintaa voidaan parantaa ja kierrätysastetta nostaa kotitalouksissa.

Tutkimuskysymyksiksi muodostui:

- 1.) Mitkä ovat kotitalouksien haasteet kierrätyksessä ja jätteenkäsittelyssä.
- 2.) Kuinka näihin haasteisiin voidaan vaikuttaa viestinnän keinoin.

1.3 Rajaus ja rakenne

Tutkimukselle asetettiin kaksi rajausta; alueellinen ja jätteellinen rajaus. Opinnäytetyö on rajattu koskemaan alueellisesti Helsingin seudun ympäristöpalveluiden alueen kotitalouksia. Helsingin seudun ympäristöpalveluiden kuntayhtymä tuottaa jätehuollon palvelut Espoossa, Helsingissä, Vantaalla, Kauniaisissa ja Kirkkonummella.

Kotitalouksien kierrätys ja jätteenkäsittely on rajattu koskemaan kotitalouksien tuottamaa, niin sanottua jätekatosjätettä. Tämä tarkoittaa kotitalouksissa syntyvää jätettä, joille voidaan tilata jätteenkuljetuspalvelu HSY:ltä. Näitä ovat: sekajäte, biojäte, kartonkipakkaukset ja pahvi, lasipakkaukset, pienmetalli, muovipakkaukset ja paperi. Tutkimuksessa ei rajattu, mitä keräysastioita kiinteistöltä löytyy, vaan ainoa rajaus jätteiden osalta oli se, että kyseisistä jätteistä on mahdollisuus tilata jätteenkuljetuspalvelu HSY:ltä.

Jätteiden lajitteluvaihtoehdot vaihtelevat kiinteistön koon mukaan. Tutkimukseen haluttiin kuitenkin haastatella erilaisia kotitalouksia asumismuodoltaan, joten kiinteistön koolle tai kiinteistöstä löytyville keräysastioille ei määritelty rajauksia. Haastateltavissa oli kotitalouksia omakotitaloista, rivi- ja kerrostaloista. Tutkimuksessa ei ollut tarkoituksena tutkia eroavaisuuksia samankaltaisissa olosuhteissa toimivien kotitalouksien kierrätyskäyttäytymisestä, vaan tutkia syvällisemmin minkälaisia haasteita erilaisilla kotitalouksilla on kierrätyksen ja jätteenkäsittelyn saralla. Tämän vuoksi haastateltavaksi valikoitui erilaisia kotitalouksia asumismuodoltaan ja asukasmäärältään.

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada laadukkaita ja syvällisiä vastauksia erilaisilta kotitalouksilta. Tämän vuoksi loogiseksi tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen tutkimus, jonka teemahaastattelut toteutettiin 14 kotitaloudelle kesän 2019 aikana. Tutkimusmenetelmäkappaleessa käsitellään valittu tutkimusmenetelmä tarkemmin, ja kuinka se on toteutettu tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksen rakenne on kaksiosainen; ensimmäinen osa muodostuu teemahaastatteluiden tuloksien pohjalta, ja toisessa osassa pohditaan, kuinka näihin haasteisiin voidaan vaikuttaa viestinnän keinoin.

2 HSY - Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

Tutkimuksen viitekehyksenä toimii HSY:n raporttien tilastotiedot kotitalousjätteen sisällöstä ja kierrättämisestä. Luvun tarkoituksena on avata Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän toimintaa ja tavoitteita. Suomessa kuntien vastuulla on järjestää tai osoittaa erillisille toimijalle yhdyskuntajätteen keräys. Pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) ja Kirkkonummella tämä palvelu on osoitettu Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymälle, josta tässä tutkimuksessa käytetään lyhennettä HSY. Kyseessä on Suomen suurin ympäristöalan toimija (Vastuullisuus 2018a).

HSY tutkii ja teettää säännöllisesti toiminnastaan raportteja. Pääkaupunkiseudun kotitalouksien sekajätteen koostumustutkimus teetetään kolmen vuoden välein, viimeisin raportti on vuoden 2018 lokakuulta. Tämän tutkimuksen teoriaosan tilastot ja faktatiedot kotitalouksien kierrätysasteesta ja jätteiden lajittelun tilanteesta perustuu HSY:n raporteista ilmeneviin tietoihin. HSY:n vuoden 2018 vastuullisuusraportin mukaan tavoitteena on nostaa kotitalouksien kierrätysaste vuoden 2017 48,1 prosentista 60 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä (Vastuullisuus 2018b).

Suomen jätelaki (646/2011) määrittää 32 §:ssä Suomessa kunnan velvollisuudeksi järjestää seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuollon:

”1) vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvä jäte, mukaan lukien sako- ja umpikaivoliete;

2) kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte;

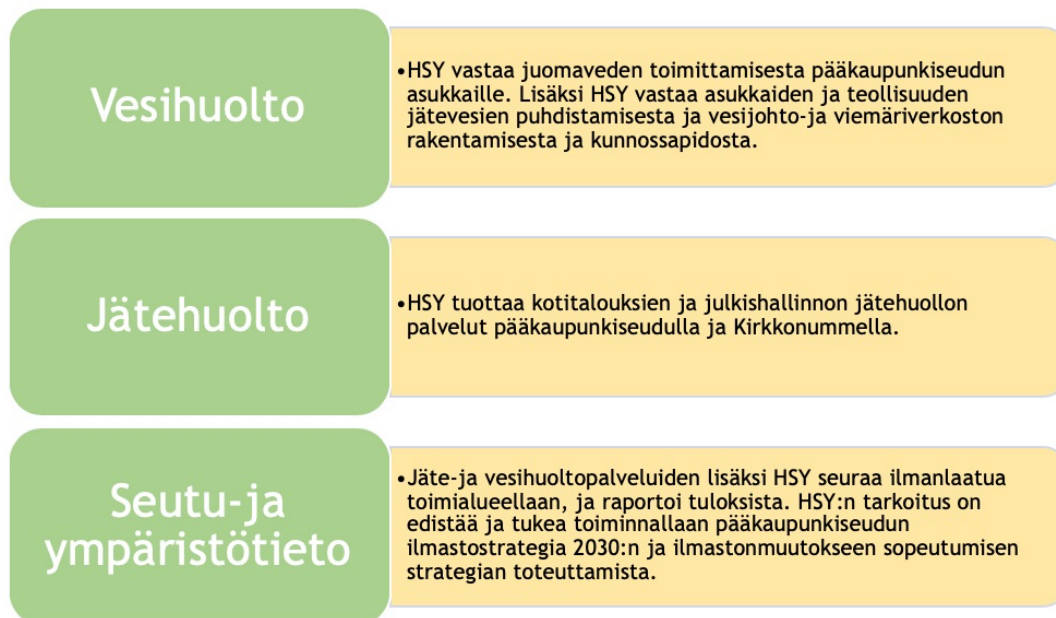
3) liikehuoneistossa syntyvä yhdyskuntajäte, joka kerätään kiinteistöllä yhdessä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa;

4) muu yhdyskuntajäte, joka kerätään yhdessä 1-3 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa alueellisessa putkikeräys- tai muussa vastaavassa keräysjärjestelmässä” (Finlex 2019).

Pääkaupunkiseudun kunnat ja Kirkkonummi ovat osoittaneet jätelain määräämät velvollisuudet Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymälle, jonka hallitus toimii alueiden jätehuoltoviranomaisena. Jätehuoltoviranomainen hyväksyy hinnaston ja jätehuoltomääräykset (Jätehuollon järjestäminen 2019a). Alueen asuinkiinteistöjen, julkisen palvelutoiminnan ja liikehuoneistojen on automaattisesti liityttävä kunnan järjestämän jätehuollon piiriin.

2.1 Päätehtävät

HSY:n päätehtäviin kuuluu vesi- ja jätehuollon lisäksi seutu- ja ympäristötiedon tuottaminen.

Kuva 1: HSY:n päätehtävät (Tietoa HSY:stä 2019)

Tässä tutkimuksessa tutkittiin HSY:n jätehuollon piiriin kuuluvia kotitalouksia, ja niissä syntyvän niin sanotun jätekatosjätteen kierrättämisessä esiintyviä haasteita.

2.1.1 Jätekatosjäte

Tutkimus rajattiin koskemaan jätehuollon kotitalouksien niin sanottua jätekatosjätettä. Tämä tarkoittaa kotitalouksissa syntyvää jätettä, joille on mahdollista osoittaa oma keräysastia, ja joille voidaan tilata jätteenkuljetuspalvelu HSY:ltä. Näitä ovat: sekajäte, biojäte, kartonkipakkaukset ja pahvi, lasipakkaukset, pienmetalli, muovipakkaukset ja paperi. Tutkimuksessa ei asetettu vaatimuksia kotitalouksille kiinteistöstä löytyvien jätteidenkeräysastioiden osalta.

- Sekajäte - Sekajäte on kierrätykseen kelpaamatonta loppujätettä. Tavoitteena on, että sekajätteestä on lajiteltu pois vaaralliset jätteet, uusioraaka-aineksi kelpaava muu jäte ja jätteet, joille on osoitettu oma erillinen keräysastia. (Sekajäte 2019)
- Biojäte - Biojätteeseen soveltuu kaikki eloperäiset, maatuvat ja kiinteät ainekset.
- Kartonkipakkaukset ja pahvi - Kartonkiin soveltuu paperi-, kartonki- ja pahvipakkaukset.
- Lasipakkaukset - Lasinkeräykseen voidaan laittaa värilliset ja värittömät lasipullot ja lasipurkit.

- Pienmetalli - Metallin keräysastioihin voidaan laittaa pienmetalleja kuten metallipakkaukset säilyke- ja juomatölkeistä, alumiinivuoat, alumiinifoliot ja metalliset kannet ja korkit.
- Muovipakkaukset - Muovinkeräysastiaan soveltuu tuotteiden muovipakkaukset, rasiat, kääreet, korkit ja pussit.
- Paperi - Paperin kierrätyksessä voidaan hyödyntää ajatusta, että mikä jaetaan postiluukusta, voidaan kierrättää paperinkeräykseen.

2.1.2 Jätehuoltomääräykset

Jätteen haltija huolehtii jätteiden lajittelusta HSY:n alueella. Kiinteistöt järjestävät jätteenkeräysastiat ja näiden tyhjennyksen. Kiinteistön haltija vastaa myös tiedottamisesta ja ohjeistamisesta jätteiden lajittelussa. Kaikilla HSY:n jätehuollon piiriin kuuluvilla kiinteistöillä tulee olla sekajäteastia. Muiden jätteiden keräysvelvollisuus määräytyy kiinteistössä olevien asuntojen lukumäärän mukaisesti.

Kaikki vähintään viiden huoneiston asuinkiinteistöt ovat velvollisia järjestämään omat keräysastiat myös biojätteelle, lasipakkauksille, pienmetallille, muovipakkauksille sekä kartonkipakkauksille ja pahville. Muut kiinteistöt voivat halutessaan sopia erilliskeräyksen haluamistaan saatavilla olevista jätekeräyspalveluista. (Pääkaupunkiseudun ja Kirkkonummen jätehuoltomääräykset 2019)

2.2 Vastuullisuus

HSY on Suomen suurin julkinen ympäristöalan toimija, joka nojaa kaikessa toiminnassaan vastuullisuuden periaatteisiinsa. HSY painottaa kaiken toiminnan nojaavan puhtaaseen ja kestävään kaupunkielämään ja ottaa huomioon päätöksissä ja toiminnassa kestävä kehityksen, ihmiset, ympäristön ja talouden. HSY julkaisee vuosittain verkkosivuillaan vastuullisuusraportin.

HSY on julkaissut vuoden 2018 vastuullisuusraportissaan vuoteen 2025 toimintaan viitoittavan strategian. Strategian tavoitteena on:

- 1.) Olla ympäristövastuun ja resurssitehokkuuden edelläkävijä
- 2.) Vähentää omia kasvihuonepäästöjä
- 3.) Olla hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä
- 4.) Fosforikuormituksen päästötaso 25 tonniin vuodessa
- 5.) Typen kuormitus 800 tonniin

6.) Investointien rahoitus asiakasmaksuilla

7.) Hyvän työelämän kehittäjä: kehittämisohjelma johtamisen ja esihenkilötyön avuksi

8.) Sitoutuminen YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 tavoitteisiin, itämerisitoumukseen ja Helsingin ilmastokumppaniverkoston

9.) Nostaa yhdyskunta- ja kotitalousjätteen kierrätysaste 60% vuoteen 2025 mennessä. HSY:n tutkimusten mukaan kierrätysaste on ollut vuonna 2017 47,6% ja vuonna 2018 48,1% (Uutishuone 2019).

HSY:n keinot yhdyskunta- ja kotitalousjätteen kierrätysasteen nostamisen saavuttamiseen ovat asukkaiden ja kuluttajien kannustaminen kierrättämiseen ja jätteiden lajitteluun viestinnällä ja neuvonnalla. (Vastuullisuus 2018b).

3 Tutkimusmenetelmät

Karkea jaottelu tutkimusmenetelmistä pohjautuu kvalitatiiviseen ja kvantitatiiviseen tutkimukseen. Kananen (2010, 37) tiivistää tutkimusten erot niin, että kvantitatiivisessa tutkimuksessa käsitellään ja tutkitaan lukuja ja niiden välisiä suhteita, ja kvalitatiivinen tutkimus voi muodostua kaikesta siitä, mitä jää jäljelle.

Kvalitatiivisella tutkimusotteella pystytään parhaiten tuottamaan ilmiöstä syvällistä ja uutta tietoa. Vaikka kvalitatiivinen tutkimus ei välttämättä tuota aina useaan tilanteeseen yleistettävää tietoa, sen synnyttämä uusi tieto voi olla hyvinkin laadukasta ilmiön ymmärtämiseen sekä ilmiöön vaikuttavan toiminnan kehittämiseen.

Kvalitatiivinen tutkimus voidaan tehdä pienellä otannalla, strukturoiduilla tai vähemmän strukturoiduilla menetelmillä, kun taas kvantitatiivinen tutkimus edellyttää usein suurta otantaa. Siihen liittyvän tiedonkeruun toteutus on myös erilainen, jotta suuri määrä osallistujia tavoitetaan. Tiedonkeruun menetelmät ovat usein myös väistämättä homogeenisiä, jolloin ei jää tilaa improvisoinnille. Tätä myöskään ei välttämättä kaivata, vaan pyritään tavoittamaan mahdollisimman suuri otanta, jossa osallistujien tuottama tieto ja data on jokseenkin verrannollista ja eksaktia tietoa tuottavaa.

Tämän kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää syvällisiä ja laadukkaita vastauksia tutkimuskysymyksen kotitalouksien haasteista kierrätyksessä ja jätteenkäsittelyssä. Tutkimuksen vastauksien perusteella pohditaan viestinnän eri keinojen mahdollisuuksia vaikuttaa esiin tulleisiin haasteisiin, jotta kierrätysaste nousisi. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys määrittävät siis tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen. Kotitalouksien haasteita kierrätyksessä ja jätteenkäsittelyssä ei ole tutkittu laajasti, ja tavoitteena

on syvälinen näkemys ja ymmärrys ilmiöstä. Laadullinen tutkimus noudatti kuvan 2 mukaista prosessikaaviota:

Kuva 2: Laadullisen tutkimuksen prosessikaavio (Kananen 2010, 36)

Tutkimuksen piirissä ei ole poikkeuksellista yhdistää kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusmetodia. Niin sanottu Mixed Methods Research -lähestymistavan mukaan laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistäminen tuottaa tutkittavasta ilmiöstä laajempaa ymmärrystä, kuin kumpikaan tutkimustapa yksinään (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78). Tutkimustapojen yhdistämisellä voidaan paikata aukkoja, joita tutkimustavat yksinään jättävät. Tuomen ja Sarajärven (2018, 80) mukaan Mixed Methods Research -lähestymistavan käyttäminen ei kuitenkaan ole tyypillistä.

Tutkimuksessa viitekehyksen osana toimii HSY:n tutkimukset kotitalouksien jätteiden sisällöstä ja antaa kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä tilastotietoa tutkimuksen teoriapohjalle. Tässä laadullisessa tutkimuksessa käytettiin kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaista tiedonkeruumenetelmää, teemahaastattelua.

3.1 Haastattelut

Laadullisen tutkimuksen ominaisena aineistonkeruumenetelmänä toimii haastattelu. Muita ovat muun muassa havainnointi ja erilaiset dokumentit (Kananen 2010, 48). Haastatteluissa voidaan käyttää erilaisia haastattelumuotoja: kyselyä, teema- tai syvähaastattelua. Tässä tutkimuksessa tutkimuksen tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, jonka käyttö on perusteltua tutkittavan ilmiön kannalta.

Teemahaastattelu on haastattelumuoto, joka pohjautuu avoimeen haastattelutilanteeseen haastattelijan ja haastateltavan välillä. Teemahaastattelun runko muodostuu haastattelijan etukäteen suunniteltuihin teemoihin ja kysymyksiin, joita haastateltavan kanssa käydään läpi. Teemat muodostetaan etukäteen aiheesta hankitun teorian ja tiedon pohjalta. (Kananen 2017, 88).

Tutkimuksessa käytetty teemahaastattelu rakentuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa keskittyy kotitalouden perustietojen ja viestintäkanavien käyttöön. Toisessa osassa teemana on kotitalouden kierrätys- ja jätteenkäsittelytoiminta. Haastatteluihin luotiin etukäteen suunniteltu runko (liite 1). Rungon tarkoitus oli pitää keskustelu etukäteen määritellyissä teemoissa,

ja antaa tarvittaessa apukysymyksiä haastattelun edistämiseen. Kyseessä on ollut puolistrukturoitu teemahaastattelu.

Haastattelun toisen osan alussa käytiin läpi kaikkien kuuden jätekatosjätteen osalta se, mitä haastateltava kierrättää. Ensimmäisten vastausten perusteella valittiin etukäteen suunniteltu runko A, B tai C, joissa kysymykset oli muodostettu kierrätyskäyttämiseen sopivaksi:

A: Ei kierrätä mitään

B: Kierrättää osittain

C: Kierrättää kaiken mahdollisen (Liite 1)

Pyrkimys oli pitää kysymykset sisällöllisesti samassa aiheessa, mutta kysymysten esittämistapa vaihteli sen mukaan, kierrättikö haastateltava vai ei. Osassa haastatteluita esitettiin uusia, runkoon kuulumattomia kysymyksiä, mikäli haastateltavan kanssa käyty keskustelu nostatti esiin jatkokysymyksiä. Näitä ei kuitenkaan kirjattu runkoon seuraavaa haastateltavaa varten, ellei kysymyksen katsottu olevan soveltuva kysyttäväksi myös toiselta haastateltavalta. Tyyppillisesti nämä kuitenkin liittyivät ainoastaan kyseisen haastateltavan kokemuksiin, ajatuksiin ja sen hetkiseen keskusteluun, ja olisivat olleet irrallisia ilman täysin samaa pohjustusta.

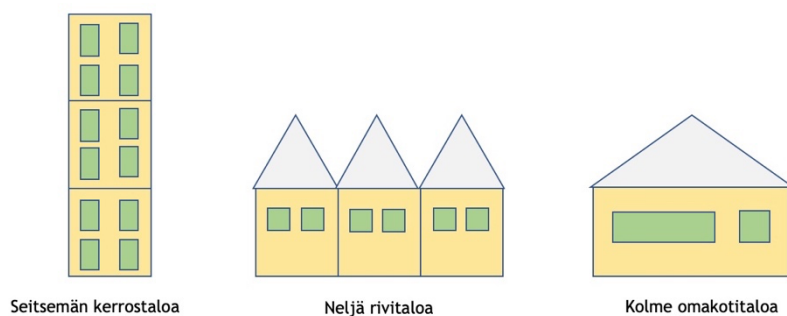
Teemahaastattelun hyvänä puolena voidaan pitää sen joustavuutta ja mahdollisuutta päästä aiheessa syvälle. Haastattelijalla on mahdollisuus oikaista väärinkäsityksiä, selventää kysymyksiä ja esittää niitä haluamassaan järjestyksessä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85).

Haastattelun negatiivisena puolena voidaan pitää sen hitautta. Haastatteluiden aikatauluista sopiminen, haastatteluiden tekeminen, aineiston analysointi ja mahdollinen litterointi vievät aikaa. Haastattelussa saatetaan eksyä aiheesta, ja eikä haastateltava ole välttämättä totuudenmukainen.

Tämän tutkimuksen haastatteluiden toteutumista käsitellään laajemmin johtopäätökset-luvussa, jossa käsitellään laajemmin tutkimuksen luotettavuutta ja hyödynnettävyyttä.

Teemahaastattelut toteutettiin 14 kotitaloudelle kesän 2019 aikana. Haastateltavat olivat iältään 33-58. Haastateltaviksi pyrittiin saamaan aluerajauksen mukaisesti erilaisia kotitalouksia asumismuodoiltaan ja asukasmääriltään HSY:n alueelta. Haastateltavat löytyivät tutkijan lähipiiristä, sekä Facebookiin laitettun julkaisun seurauksena. Haasteellisimmaksi muodostui omakotitalossa ja rivitalossa asuvien henkilöiden saaminen mukaan haastateltaviksi. Kesäaika tuotti myös haasteita haastatteluiden ajankohdan sopimiselle. Tavoitteena oli, että haastattelut toteutettaisiin haastateltavan kotona, jotta toimeksiantajan toive kuvata kotitalouksien asunnon jätteiden säilytyspaikka ja kiinteistön jätekatokset toteutuivat.

Osa haastatteluista muodostui pienryhmähaastatteluiksi, kun kotitalouden molemmat aikuiset osallistuivat teemahaastatteluun. Haastateltavien kotitalouksien määrää ei määritelty alussa, vaan haastattelut lopetettiin, kun saturaatio tavoitettiin, eli kun kotitalouksien vastaukset alkoivat selkeästi toistamaan itseään (Kananen 2010, 54). Haastattelujen tekeminen lopetettiin, kun haastateltavien vastaukset eivät tuoneet enää merkittävää uutta, syvällistä tietoa tutkittavasta aiheesta. Haastattelujen määräksi muodostui 14 kotitaloutta, jotka jakautuivat kuvan 3 mukaisesti:

Kuva 3: Haastateltujen kotitalouksien asumismuotojen jakautuma

Yhden rivitalon ja yhden omakotitalon teemahaastatteluista muodostui pienryhmähaastattelu, kun kotitalouden molemmat aikuiset osallistuivat haastatteluun. Pienryhmähaastattelut etenivät samoilla teemoilla kuin muut, mutta tuottivat enemmän keskustelua ja erilaisia näkemyksiä, vaikka haastateltavat asuivat samassa kotitaloudessa.

Teemahaastatteluiden ensimmäisessä osassa kerrottiin opinnäytetyön tutkimuksesta ja sen tavoitteista. Haastattelu jakautuu kahden teeman mukaan. Ensin käydään läpi perustietoja ja viestintää, jonka jälkeen siirrytään haastattelun toiseen teemaan; kotitalouden kierrättämisen ja jätteenkäsittelyn toimintaan. Ensimmäisen teeman kohdalla suoritettiin lyhyt, strukturoitu osio, jossa kartoitettiin haastateltavan perustietoja: postinumero, koulutus, vuositulot, asumismuoto ja asukasluku. Osio valmisteli haastateltavan itse haastattelutilannetta varten. Tämä asetti haastattelun alkamaan myös porrastetusti yksinkertaisemmista vastauksista ja kysymyksistä avoimiin ja keskustelevampiin kysymyksiin.

Haastattelut toteutettiin anonyymisti. Haastattelutilanne nauhoitettiin, jotta siihen oli mahdollista palata aineiston analysointivaiheessa. Jokaisesta haastattelusta tehtiin tiivistelmä heti haastattelun jälkeen, aineiston litteroinnille ei katsottu tarvetta.

4 Tutkimustulokset

Toimeksiantajalla on tuloksista vahvoja ennakkohypoteeseja, ja oman kierrätystoimintani kautta itselläni oli myös vahvoja ennakkokäsityksiä mahdollisista esiin nousevista haasteista. Ennakkohypoteeseja olivat tilanpuute ja jäteastioiden vähyys ja omakotitalojen kohdalla jäteastioiden hankintahinta.

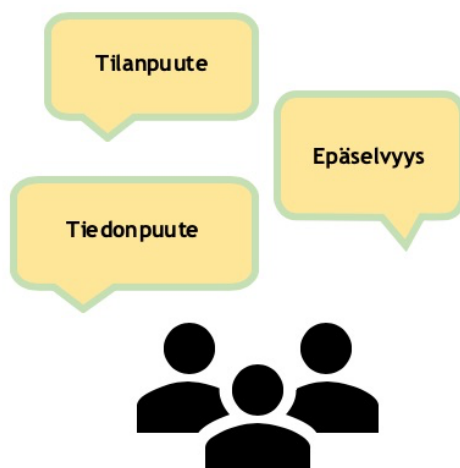
Viime vuosien aikana kierrättäminen osana kiertotaloutta on noussut yhä enemmän esiin julkisessa keskustelussa ilmastonmuutoksen rinnalla. Kierrättäminen ja jätteenkäsittely ovat helpottuneet jatkuvasti, ja kuluttajalle luodaan yhä enemmän mahdollisuuksia kierrättää helpommin ja enemmän. Muutos ihmisen toiminnassa tyypillisesti hidasta, ja vaatii aikaa, jotta muutos ja tuloksia voidaan nähdä.

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää syvällisiä vastauksia kotitalouksien haasteisiin kotitalousjätteen kierrätyksessä, ja kuinka näihin haasteisiin voidaan vaikuttaa viestinnän keinoin. Tästä syystä on tärkeää nostaa esiin myös niitä tekijöitä ja syitä, jotka saavat kotitalouden kierrättämään. Viestinnän keinoja tarkastettaessa on tärkeää ymmärtää niiden ihmisten toiminnan tekijöitä, jotka kierrättävät kaiken mahdollisen tai suurimman osan. Kotitaloudet, jotka eivät kierrätä lainkaan, tai kierrättävät vähäisesti, nostivat esiin syitä ja haasteita, jotka olivat osittain samoja, kuin kierrättävillä kotitalouksilla. Kierrättävillä kotitalouksilla nämä samat haasteet eivät kuitenkaan estäneet kierrättämistoimintaa.

Haastatteluiden jälkeen kävin läpi muistiinpanot ja kuuntelin haastattelunauhoitukset. Halusin nostaa haastatteluista nousseet tekijät konkreettisesti esiin, myös ne tekijät, jotka mainittiin ainoastaan yhden kotitalouden toimesta. Sivulla 16 on esitetty kuva 4, johon on sijoitettu haastatteluissa nousseita tekijöitä, jotka vaikuttavat haastateltujen kotitalouksien jätteenkäsittelyyn ja kierrättämiseen. Kuvan vasemmalle puolelle vihreällä on sijoitettu kotitalouksien, jotka kierrättävät kaiken, tai suurimman osan, syitä ja motiiveja kierrättämiselle. Kuvan oikealle puolelle keltaisella on sijoitettu tekijöitä, jotka nousivat esiin niiden kotitalouksien haastatteluissa, jotka eivät kierrätä mitään, tai kierrättävät hyvin vähäisesti. Mitä useammin tekijä nousi haastatteluissa esiin, sitä korkeammalle se on kuvassa sijoitettu. Tekijät, jotka nousivat useasti esiin riippumatta kierrättämisasteesta tai -käyttäytymisestä, on esitetty erikseen kuvassa 5 sivulla 17.

Kuva 4: Haastatteluissa nousseita tekijöitä, jotka vaikuttavat kotitalouksien kierrättämiseen ja jätteiden käsittelyyn

Kuva 5: Usein esiin nousseet tekijät riippumatta kierrätysasteesta

Muovi - haasteellisin kierrätettävä

”Onko se vaan pakkausmateriaalit, saako sinne heittää jotain tyyliin kampoja tai hammasharjoja tai tollasii?” (Nainen 33)

Tutkimuksessa muovin kierrätys nousi selkeästi eniten kysymyksiä herättäväksi jätteeksi. Siihen liittyi edelleen paljon kysymyksiä, eikä kukaan muovin kierrättävistä haastateltavista kokenut sen kierrättämistä täysin selkeäksi. Eräs haastateltavista totesi ”Musta tuntuu, et tällä hetkellä, niin mä varmaan laitan sinne semmosia asioita, mitä sinne ehkä ei sais laittaa, ja sitten voi olla, että joku juttu jää laittamatta, koska mä aattelen et tää ei tänne kuulu” (Nainen 35). Muovipakkausten merkinnät koettiin sekaviksi, monimutkaisiksi ja hämmennystä aiheutti myös muovien käsintunuma ja värit. Eräs haastateltava nosti esiin erikoiseksi asiaksien, että kaupan kassalta otettu muovipussi kelpaa muovin kierrätykseen, mutta kaupan hyllyltä ostettu muovipussirullan muovi ei. Epäselvissä tilanteissa ei juuri kukaan haastatelluista, eivät edes kierrättävät, kokeneet, että olisivat viitsineet tilanteessa lähteä ottamaan asiasta selvää. Tyypillisin ratkaisu epäselvissä tilanteissa on laittaa muovijäte sekajätteeseen.

Muovin kierrättämisen yhteydessä muutama haastatelluista pohti, onko järkevämpää ja ekologisempaa puhdistaa likainen pakkaus ja kierrättää se oikeaan jäteastiaan, vai likaisen pakkausten laittaminen sekajätteeseen ja puhdistamiseen kuluvan veden säästäminen. Asian nosti esiin yksi haastatelluista muovin lisäksi lasin ja pienmetallien kohdalla.

On tarpeellista huomioda, että muovinkierrätysmahdollisuus on kotitalouksien jätteenkeräyksessä hyvinkin tuore asia. Muovinkeräys on HSY:n alueella aloitettu aluekohtaisilla kokeiluilla

vuonna 2016, ja laajennettu kiinnostuneille kiinteistöille vuonna 2017 (Uusiouutiset 2017). Vuonna 2019 voimaan tullut, uusittu jätehuoltolaki määrittää, että muovinkeräysastian tulee löytyä jokaisesta vähintään viiden asunnon kiinteistöstä vuoteen 2021 mennessä (Pääkaupunkiseudun ja Kirkkonummen jätehuoltomääräykset 2019b). Muovin kierrättäminen on suhteellisen uusi asia, ja eroaa monen työpaikalla tuntemasta energiajätteestä ja sen kierrättämisestä.

IRO RESEARCH OY toteutti vuonna 2019 1 000 henkilön tutkimushaastattelun internetissä koskien muovinkierrätystä (Muovinkeräystutkimuksen analyysi ja huomiot 2019b). Tutkimuksen mukaan 53 % vastaajista kerää ja kierrättää muovipakkaukset. Haastatelluista kotitalouksista 50 % kierrättää muovin. Samankaltaisia tuloksia IRO RESEARCH:n muovinkierrätystutkimuksessa muovin lajittelun epäselvyydestä ja vaikeudesta nousivat esiin myös tämän tutkimuksen haastateltavilta. IRO RESEARCH:n tutkimuksessa ilmeni, ettei 36 % tiennyt, mitä muovipakkausten keräykseen voi laittaa (Muovinkeräystutkimuksen analyysi ja huomiot 2019c). HSY:n vuoden 2018 kotitalouksien sekajätteen koostumustutkimus osoitti biojätteen olevan sekajätteen sisällön suurin lajittelumahdollinen jäte. Sekajätteen sisällön kierrätyskelpoisesta jätteestä 39 % on biojätettä, ja toiseksi eniten sekajätteessä on muoveja 15 % osuudella. Mainitsemisen arvoista on, että vuoden 2015 tutkimukseen verrattuna muovin määrä sekajätteessä oli vähentynyt 28,4 kilosta 23,1 kiloon asukasta kohti (Pääkaupunkiseudun sekajätteen koostumus 2018). Tämän tutkimuksen haastateltavilla epäselvyys muovin lajittelussa nousi esiin kierrätävien kotitalouksien piirissä sekä niiden, jotka eivät kierrätä.

”Mulle on ollut hieman epäselvää, vaikka oon yrittänyt tankkaa et mitä kaikkee sinne muoviin saa laittaa, se on kyl vieläkin vähän epäselvää, että mitä kaikkea mä oikeesti voin sinne laittaa ja mikä ei sinne käy.” (Nainen 35)

”Vie tilaa ja vaatii aikaa, on helpompi tunkea kaikki yhteen pussiin” (Nainen 35). Muovi on nykyisistä jätekatosjätteistä usuin, mutta selkeästi julkisessa keskustelussakin eniten ihmetelty asia. Epätietoisuutta tuottanee se, että tällä hetkellä muovilaatuja löytyy seitsemän eri merkin takaa, jotka on esitelty seuraavaksi kuvassa 6:

Kuva 6: Muovien materiaalimerkit (Suomen Uusiomuovi Oy, 2016a)

Todennäköisesti harva pystyy omalla nykyisellä tiedollaan toteamaan varmasti, mitkä kuvan 5 muoveista voi laittaa kiinteistön muovinkeräysastiaan. Kuitenkin ainoastaan merkinnällä PVC,

03 ja/tai 3 (Polyvinyylikloridi) oleva muovi ei sovellu kotitalouksien muovin jäteastiaan (Suomen Uusiomuovi Oy, 2016b). Kaikki muut kuvan 5 materiaalimerkinnöillä olevat muovipakkaukset voidaan lajitella muovipakkauskeräykseen. Kuvan 5 merkit ovat yleisesti sovittu tapa merkitä mitä muovia materiaali on. Muovin materiaali määrittää käyttökohteen.

PET 01 - Polyeteenitereftalaatti. Kirkas, kova ja kemikaaleja kestävä. Käytetään usein virvoitusjuomapulloissa.

PE-HD 02 - Polyeteeni high-density. Samea tai värillinen materiaali, jolla on vahamainen ja joustava pinta. Käytetään mehupulloissa ja juomakoreissa.

PVC 03 - Polyvinyylikloridi. Monikäyttöinen materiaali, jota käytetään esimerkiksi tuotteiden suojana. Materiaalia harvoin käytetään esimerkiksi elintarvikkeiden pakkausmateriaalina.

PE-LD 04 - Polyeteeni low-density. Pehmeä materiaali, jota käytetään muun muassa muovikasseissa ja kalvoissa.

PP 05 - Polypropeeni. Jäykkä ja monikäyttöinen materiaali. Käytetään naruissa, rasioissa ja pehmusteena.

PS 06 - Polystyreeni. Kirkas tai värjätty materiaali, jota keveyden vuoksi käytetään rasioissa, purkeissa ja pusseissa.

O 07 - Tähän materiaaliluokkaan kuuluu kaikki muu muovimateriaali. Tätä löytyy monenlaisesta pakkauksesta. (Suomen Uusiomuovi Oy, 2016c)

Kuluttajille olisi kuitenkin hyödyllisempää, jos tieto kierrättämisen yksityiskohdista olisi pakkauksessa sanallisesti pelkän merkin lisäksi. Vaikka muovien merkit ovat yleisesti sovittu, ei merkit ole yleisesti kuluttajien tiedossa.

Kierrättämisen vaikutukset

”Ihmiset, kellä on mahdollisuus, pitäisi se (kierrättäminen) tehdä” (Nainen 35)

Helsingin Sanomat julkaisi 17.11.2019 artikkelin kierrätyksestä ja kotitalouksien jätteenkäsittelystä (Helsingin Sanomat 2019b). Kysely toteutettiin vuonna 2018 ja siihen vastasi yli 9 000 suomalaista. Kyselyyn kaikkien vastanneiden voidaan olettaa olevan vähintäänkin kiinnostuneita, tai aktiivisia kierrätyksen suhteen. Artikkelin alkupuolella käy ilmi samankaltaisia asioita, joita tämän tutkimuksen haastattelemat kotitaloudet toivat ilmi: ahdistusta lasten, lastenlapsien ja maailman puolesta. Lisäksi myös epäselvyys kierrätettävistä materiaaleista nousi esiin: ”Liian sekavaa touhua. Liian vaikeaa” (Helsingin Sanomat 2018c). Muovi oli

artikkelin kyselyyn vastanneiden ja haastattemieni kotitalouksien mukaan haasteellisin tunnistettava.

Tämän tutkimuksen haastatteluissa kysyttiin, mitä haastateltavien mielestä kierrättämisellä ja jätteenkäsittelyllä voitaisiin saavuttaa.

”No kyl mä nostan ympäristön ja ekologisuuden, oletan että sen siihen pitäisi vaikuttaa, ja että sitten ku just pystyy jatkokäsittelmään niitä eri lailla on niitä jätteitä helpompi hallita” (Nainen 35).

Moni haastatelluista painotti kierrättämisen ja jätteenkäsittelyn vaikuttavan ja liittyvän ympäristöön, luontoon ja ekologisuuteen. Haastateltavilla, niin kierrättäjillä kuin vähemmän kierrättävillä, on vahva halu suojella luontoa ja omaa ympäristöä, ja kierrättämisen koettiin olevan mahdollisuus toimia sen hyväksi. Luonto, ympäristö ja maailman suojelu olivat isoja tekijöitä kierrättämisen ja jätteenkäsittelytoiminnassa varsinkin niillä kotitalouksilla, jotka kierrättivät eniten.

”Kierrätyksen tärkeys kiinnittyy oman osuuden tekemiseen, helppo tehdä tämä valinta kierrättämisessä versus esimerkiksi lentäminen, josta on vaikeampi kieltäytyä” (Nainen 33).

”Oma ympäristövastuu, omalta osaltaan tästä maapallosta, miten siihen pystyy vaikuttaa omilla valinnoillaan ja parantamaan sitä omaa omatuntoa” (Nainen 35)

”Ympäristö, että meidän ympäristö vois mahdollisimman hyvin, niin mä haluan kantaa korteni kekoon siinä” (Nainen 35)

Muutama haastateltava pohti asiaa ja omaa kierrättämistään lastensa ja mahdollisten lastenlastensa puolesta. ”Saako meidän jälkeläiset enää valita?” (Nainen 33). Valinnan mahdollisuudesta nykypäivänä nousi myös mielipiteitä ja ajatuksia. Kolmen kotitalouden mielestä kierrättäminen ja jätteenkäsittely voisivat olla jopa pakollista ja lakivelvoitteista. ”Vois pakottaa mun puolesta vaik yksityisihmisenki kierrättämään, vois ainaki omaa kierrättämistä edesauttaa” (Nainen 33).

Usea haastateltava kuulutti yritysten ja tuotteiden tuottajien vastuuta jätteenlajittelussa ja sen edistämisessä. Toivottiin selkeyttä tuotteiden pakkauselosteisiin siitä, miten ne voidaan käsitellä kierrätyksessä.

Muutama kierrättävistä kotitalouksista nosti yhdeksi syyksi kierrättämiseen oman lapsuuden, ystävän tai puolison esimerkin: ”Aika paljon siitä (kierrättämisestä) tulee siitä, että kotona tehtiin niin” (Mies 38).

Tilan tuomat haasteet

HSY teettää kolmen vuoden välein tutkimuksen sekajätteen sisällöstä. Viimeisin tutkimus on vuodelta 2018, ja siitä käy ilmi, että 76 % sekajätteestä olisi kierrätyskelpoista (Pääkaupunkiseudun sekajätteen koostumus 2018d). HSY:n mukaan sekajätettä syntyy kodeissa vuositason keskimäärin 157 kiloa asukasta kohden (Tilastot ja raportit 2019). Haastateltujen kotitalouksien vastausten perusteella heidän tuottamastaan sekajätteestä 32,14 % olisi ollut kierrätyskelpoista (liite 2). Tuloksista voidaan todeta, että kierrätysasteen parantamisessa on edelleen kehitettävää.

”Kyllä mä koen, että suurin tekijä ois se tila, et ois helposti tuosta keittiössä otettavissa” (Nainen 35).

Kysyttäessä tekijöistä kierrättämisen lisäämisen suhteen, suurin osa haastateltavista nosti esiin keittiön tilojen ahtauden ja/tai puutteellisuuden. Pienet tilat tai tilanpuute olivat este usealle kierrättämisessä sekä sillä perusteltiin sitä, ettei kierrätetä. Useiden haastateltavien mielestä on tärkeää, että roskat ovat piilossa, mielellään ovien takana. Roskat koetaan liaksi, joiden ei haluta olevan esillä tai joita ei haluta säilyttää pitkään asuintiloissa. Useat haastateltavat ilmaisivat, että roskat sijaitsevat, ja tulisikin sijaita keittiön lavuaarin alla, sille osoitetussa luonnollisessa paikassa. Useat haastateltavista vieroksuivat ajatusta roskien sijainnista tai säilytyksestä muualla asunnossa. Ainoastaan paperi- ja lehtiroskia pidettiin poikkeuksena. Ne sijaitsivat lähes aina muualla kuin keittiössä.

Kuva 7: Lokerikko jätteille

Muutamia poikkeuksia jätteiden sijoitteluun löytyi. Yhdellä kotitaloudella oli erikseen sijoitettu lokerikko, jossa eri jätteille oli osoitettu oma lokerosa (Kuva 6). Lokerikko voidaan nähdä toimivan omana sisustuselementtinään, kuitenkin edelleen kätkien jätteet. Toinen samankaltainen ratkaisu oli tehty rivitalossa, jossa oli myös kehitelty muualla kuin keittiössä sijaitseva lokerikko eri jätteille.

Tilanpuute tuotiin esiin syynä sille, että kotitalous ei kierrättänyt, mutta oli myös selkeänä kipukohtana kierrättävillä kotitalouksilla. Kuvassa 7 on esitetty kahden haastatellun kotitalouden asunnon allaskaappi, eli yleisesti pidetty jätetila. Tilanpuute koettiin eri tavalla. Kuvien molempien asuntojen kotitaloudet pitivät tiloja ahtaina. Kuvan 7 vasemmanpuoleinen kotitalous kierrätti kaiken mahdollisen, kun taas oikeanpuoleisen kotitalous ei. Molemmilla silti nousi esiin tilanpuute,

mutta ainoastaan toista kotitaloutta se esti kierrättämästä.

Kuva 8: Kahden eri asunnon allaskaapit

Biojäte - selkeä mutta vastenmielinen kierrätettävä

Keittiön tiloista keskustellessa biojäte nousi monesti esiin. Biojätteen kierrätys oli muovipakkausten ohella haastateltujen kotitalouksien heikoiten kierrätetty jäte. Puolet haastateltavista kierrätti biojätteen, mutta siihen liittyvät haasteet olivat täysin päinvastaisia suhteessa muovijätteeseen. Biojäte koettiin hyvin selkeäksi, eikä sinne soveltuvasta jätteestä ollut epäselvyyttä. Haasteeksi nousi erityisesti hajuhaitta ja sotaisuus.

”Sitä (biojäte) oon yrittänyt, ei ole oikein tilaa sille, ja sitten se on ollut pöydällä astiassa, sitä kerää pöydällä astiaan, ja sitten joku (puoliso) kippaa sen sekajätteeseen ja tuntuu vähän turhautavalta ees koittaa, kun joku sitten kuitenkin torpedoi yrityksen” (Nainen 35).

Biojäte koettiin haisevaksi, likaiseksi, sotaiseksi ja hitaasti kertyväksi. Myös biopussien ostaminen koettiin yhdessä taloudessa kyseenalaiseksi, mutta vaihtoehtoisia ratkaisuja ei myöskään mietitty. Yksi kotitalous oli ratkaissut tilanpuutteen biojätteen osalta nostamalla ne pöydälle omaan astiaansa (Kuva 8). Biojäte oli haastateltavien mielestä helpoiten pois jätettävä jäte rajallisen tilamäärän kanssa.

”Kun se haisee, ja sit ku tykkään että roskia viedään usein, ja sekajäte täyttyy nopeasti, niin saa sen bion samalla aina nopeasti pois” (Nainen 40).

Kuva 9: Biojäteastia sijoitettuna keittiön pöydälle

Eräs haastateltavista ihmetteli, miten vuonna 2015 rakennetussa talossa ei ole vielä otettu huomioon mitoitaa rakennusvaiheessa jätetiloja vastaamaan nykyaikaisia mahdollisuuksia kierrättämisen saralla. Jätteille ei rakenneta tiloja asuntoihin, vaikka ulkona yhtiön pihalla seisoo viisi eri jätteastiaa.

Toiminnan haasteita kierrättämisessä

Haastatelluista kotitalouksista yksikään ei ollut tilanteessa, jossa ei kierrätetä mitään. Vähiten kierrättänyt kotitalouskin lajitteli paperijätteen erikseen. Kyseinen kotitalous ei kuitenkaan esimerkiksi irroitannut elintarvikepakkauksien paperiosia tai kierrättänyt paperikuitteja, vaan kierrättäminen koski lähinnä postilaatikosta saapuvia sanomalehtiä.

”Pienemmät paperit menevät suoraan sekajätteeseen” (Mies 39).

Eräs isomman perheen huoltajista kommentoi vähäistä kierrätystään seuraavasti; ”Meillä tulee niin paljon niin kun kaikkee (jätettä) tässä taloudessa, että se on vaan helpompaa, et ne on kaikki siellä sekajätteessä” (Nainen 40).

Osalla kotitalouksista ei vain välttämättä riittänyt jaksamista tai halua itse kierrätystoimintaan. Eräs haastatelluista käytti termiä ”Suomalaisen miehen tuska” tilanteestaan, jossa hän tiedosti teorian tasolla kierrättämisen tärkeyden ja toiminnan, mutta koki sen omalla kohdallaan tarpeettomaksi vähäisen jätteenkertymisen vuoksi. Vähäinen jätteen määrä ja oman elämän hallinnan haasteellisuus olivat kahdessa vähiten kierrättävässä kotitaloudessa merkittäviä tekijöitä. Kun oman elämän hallinta on haastavaa arjen pyörittämisen puolesta, eikä aikaa ja halua koettu löytävän edes perussiivouksen ylläpitämiseen, ei kierrättämisen ja jätteenkäsittelyn koettu kovin tärkeäksi elämässä. Vähäinen jätteiden kertyminen kertoo yhden haastateltavan mukaan kiireisestä arjesta, aktiivisesta sosiaalisesta elämästä, jolloin kotona vieteään hyvin vähän aikaa ja sekä tyyppillisesti syödään paljon ulkona. Kotona syöminen painottuu usein myös eines- tai noutoruokaan, jolloin esimerkiksi biojätettä ei juurikaan synny.

”Se (pienmetalli) on myöskin se, missä olen huono, tulee hemmetin vähän mitään tölkkejä, niin ne kyl menee sinne sekajätteeseen” (Mies 40).

Omakotitalot ja alle viiden asunnon rivitalokiinteistöt kokivat hankalaksi ja vaivalloiseksi jätteenoutotilauksen koko prosessin. Yksikään haastatelluista kotitalouksista ei kertonut syyksi olla tilaamatta jätteastioita pelkästään hinnan vuoksi, vaan haasteeksi koettiin hinnoittelun

epäselvyys. Epäselvän hinnoittelun lisäksi haastateltavat kokivat tarvittavien jäteastioiden koon määrittelyn haasteelliseksi; mikä on juuri omaan käyttöön tarvittava jäteastian koko. Nämä haasteet saivat kotitalouksien kierrätysmielenkiinnon jäteastioiden tilauksen osalta laistumaan ja lopettamaan selvitysprosessin kesken. Muutama kyseisessä tilanteessa ollut haastateltava kertoi päättäneensä lopulta vievänsä jätteet itse autolla kierrätyspisteisiin samalla, kun käyvät kaupassa. Osa haastateltavista kertoi jättäneensä kierrättämättä kokonaan. ”Puitteet kannustaa toimimaan” kuten eräs kerrostaloaasteltavista mainitsi (Nainen 33). Mikäli kierrättämisestä ei tehdä selkeää ja mahdollisimman helppoa, on kuluttajan helppo valita toisin.

5 Viestintä

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää kotitalouksien haasteita kierrättämisessä ja jätteenkäsittelyssä, ja kuinka näihin haasteisiin voidaan vaikuttaa viestinnän keinoin. Tarkoitus on edistää kotitalouksien kierrätystoimintaa ja sitä kautta nostaa kierrätysastetta.

Viestinnäksi voidaan käsittää kaikki vuorovaikuttaminen. Viestimme itse päivittäin ja vastaanotamme jatkuvasti valtavasti informaatiota useasta suunnasta. Olemme jatkuvasti vuorovaikutuksessa toistemme kanssa ja yhä helpommin tavoitettavissa erilaisten välineiden kautta. Digitalisoituminen jatkaa kasvuaan ja vaikuttaa selkeästi myös viestintään ja sen mahdollisuuksiin. Viestintä on moniulotteista ja halutun viestin perille saaminen vaatii suunnitelmallisuutta ja harkittua toimintaa. Kun vastaanottajana on ihminen ja tavoitteena on haluttu toiminta, on suunnitelmallisuus ja kohdentaminen keskeisessä roolissa.

Kotitalouksien kierrätystoiminnan edistämässä ja sitä kautta kierrätysasteen nostamisessa on tärkeä tutkia ja ymmärtää paitsi kotitalouksien motivaatiotekijöitä, mutta myös haasteita, joita kotitaloudet kohtaavat toiminnassa. Vain näin voidaan saavuttaa muutosta ja luoda tavoitteita saavuttavaa viestintää.

Haastatteluiden ensimmäisessä osassa haastateltavien kanssa keskusteltiin viestinnästä ja viestintäkanavien käytöstä. Haastateltavilta kysyttiin, mitä viestintäkanavia he käyttävät ja seuraavat. Lisäksi haastateltavien kanssa keskusteltiin mistä informaatiota kierrättämisestä vastaanotetaan, ja mistä faktatietoa kierrättämisestä ja jätteenkäsittelystä toivottaisiin löytyvän. Haastatteluissa kysyttiin myös mistä kanavista kierrättäminen ja jätteenkäsittely on nousut esiin omalla kohdalla. Kysymysten tarkoituksena oli saada tukea viestinnän keinojen pohtimiseen ja kartoittamiseen.

Viestinnästä ja viestintäkanavista kysyttäessä eniten käytetyiksi viestintäkanaviksi nousivat sosiaalisen median kanavat, internet ja yllättäen myös sähköposti. Haastateltavat nostivat esiin Googlen, mikäli kokivat haluavansa hankkia lisätietoa kierrättämisestä, joten toimivat verkkosivut ovat yksi tärkeistä viestintäkanavista. Verkkosivut olisivat hyvä olla ensinnäkin

hakukoneoptimoidut, eli helposti löydettävissä hakukoneilla, sekä informatiiviset mutta ennen kaikkea sisällöltään selkeät.

Tutkimuksen haastateltavien suurimmat haasteet liittyivät kolmeen asiaan; tilanpuutteeseen, epäselvyyteen ja tiedonpuutteeseen.

Tilanpuute - jätteiden sijoittaminen ja säilyttäminen

Yhdeksi merkittävimmäksi haasteeksi haastatteluissa nousi esiin tilanpuute kotona. Tilanpuutteen voidaan nähdä vaikuttavan suoraan innokkuuteen kierrättämisessä ja jätteiden lajittelussa. Erilaisten jätteiden lajittelumahdollisuudet talonyhtiöissä ja omalla kotipihalla ovat laajentuneet suuresti, mutta asuntojen tilasuunnittelussa ja rakentamisessa vastaavasti ei ole.

”Tuol pihalla seisoo kuus eri astiaa ja kaappeja ei rakenneta vastaamaan tätä” (Nainen 40).

Rakentamisessa on tärkeää ottaa huomioon kierrättäminen ja jätteiden lajittelu jo asuntojen ja tilojen suunnitteluvaiheessa. Pyritään luomaan rakenteellisesti kierrättämistä tukevat tilat, jolloin lajittelun kynnyksestä jätteiden säilyttämisen osalta madalletaan. Jo olemassa oleviin tiloihin voidaan kehittää uusia innovatiivisia ratkaisuja säilytysastioiden osalta, tuoda markkinoille ja markkinoida erilaisia säilytysjärjestelmiä kahden yleisen jäteastian rinnalle. Asenteita voidaan muuttaa myös erilaisilla sisustuksellisilla ratkaisuilla, joilla kannustetaan ihmisiä rohkeasti säilyttämään jätteitä myös allaskaapin ulkopuolella. Sisustuslehdillä, vaikuttajilla ja sosiaalisella medially on nykypäivänä suuri valta vaikuttaa trendeihin ja ihmisten asenteisiin. Näillä keinoilla on myös valtava mahdollisuus tuoda esiin uusia ratkaisuja suurelle yleisölle ja tavoittaa helposti suuri määrä ihmisiä.

Epäselvyys - mihin jäte kuuluu?

Riippumatta haastatellun kotitalouden omasta kierrätysasteesta, haasteeksi nousi epäselvyys kierrätettävästä jätteestä. Muovin kierrättäminen nousi selkeästi eniten kysymyksiä herättäväksi jätteeksi, mutta myös pienmetallit ja osa ”pahvinoloisista” jätteistä, kuten eräs haastateltava ilmaisi, koettiin epäselväksi. Epäselvät jätteet päätyvät sekajätteeseen, usein myös niissä kotitalouksissa, jotka kierrättivät suurimman osan. Pienen elintarvikejätteen oikean jäteastian selvittäminen koettiin turhauttavaksi ja melko vaivalloiseksi. Muutama haastateltava kertoi käyttäneensä Googlea asian selvittämiseen, mutta päätyneensä löytämään paljon erilaista tietoa, joka on johtanut turhautumiseen.

”Kukaan jaksaa etsiä tietoa kaikesta mikä kiinnostaa, varsinkin jotkut vanhemmat ihmiset, jotka eivät ole tottunut etsimään esim. netistä infoa” (Nainen 35).

Selkeillä kierrättämiseen liittyvillä pakkausmerkinnöillä voitaisiin madaltaa kynnystä lajitteluun kotitalouksissa, kun jätteenlajittelusta ei olisi epäselvyyttä. Moni haastateltavista nosti esiin toiveen, että tieto siitä, mihin jäte kuuluu kierrättää, olisi merkitty selkeästi pakkaukseen tai olemassa olevat merkinnät olisivat selkeämpiä. Pakkauksien kierrätysmerkinnät olisi mahdollista toteuttaa monella eri tavalla; yhtenäisillä, valtakunnallisilla symboleilla, värikoodauksella tai sanallisesti. Tärkeintä olisi, että pakkausmerkinnät olisivat yhdenmukaiset ja selkeät. Tämä vaatii eri tahojen yhteistyötä ja haastaa yritykset ottamaan entistä enemmän vastuuta lajittelun edistämiseksi. Monilla suomalaisilla yrityksillä on jo osassa niiden tuotteista sanallisesti selitetty kuinka pakkaus tulisi kierrättää. Lokakuussa 2019 asiasta tehtiin kansalaisaloite, jossa vaaditaan kierrätysmerkintä pakollisiksi kaikkiin tuotteisiin. Kansalaisaloitteen mukaan suomalaiset olisivat kiinnostuneempia kierrättämisestä ja jätteenkäsittelystä, mikäli se tehtäisiin helpommaksi (Kansalaisaloite, 2019). Kannatusilmoitusten keruu-aika päättyi 16.4.2020 ja se keräsi 2865 allekirjoitusta.

Tiedonpuute - kierrättämisen vaikutukset

Pääsääntöisesti ihminen haluaa toimia oikein, ja toimia lain ja määräyksen mukaan. Moni haastatelluista koki ilmastonmuutoksen ja ympäristön suojelemisen tärkeäksi ja osaksi omia arvoja, jotka ohjaavat omaa toimintaa. Kuitenkin niin kauan, kun kierrättäminen ja jätteiden käsittely on ihmisen omissa käsissä, eikä kierrättämistä ohjata pakotteilla tai lakipykälillä, voi jokainen itse luoda niin tiukat tai löyhät standardinsa kierrättämiselleen kuin itse kokee parhaaksi. Tähän vaikuttaa voimakkaasti se, että kierrätysten hyödyistä ei juurikaan tiedetä. Haastatelluista kukaan ei osannut kertoa mitä kaikkea jätteille konkreettisesti tehdään, kun ne noudetaan pihasta. Kukaan haastatelluista ei osannut kovin tarkasti kertoa, mitä jätteitä voidaan uusiokäyttää, tai mitä muuta hyötyä oikein lajitelluista jätteistä seuraa.

”Vois motivoida enemmän, jos tietäis mitä jätteelle tapahtuu, mutta ei oo omalla listalla etsiä sitä tietoa” (Nainen 33).

Kierrättämisestä ja jätteenkäsittelystä löytyy valtavasti dataa verkosta. Pelkästään HSY:n verkkosivut ovat täynnä tietoa aiheesta, ja aihe puhututtaa yhä enemmän myös julkisessa keskustelussa. Verkkosivujen ongelma ei niinkään ole tiedonpuute, vaan sen valtava määrä ja heikko löydettävyyttä. HSY on toteuttanut muun muassa omalla YouTube-kanavallaan videoita, joilla konkreettisesti kerrotaan ja näytetään mitä jätteille tehdään. Kierrätysasteesta voidaan kuitenkin päätellä, että tieto ei juurikaan tavoita kuluttajaa, ainakaan heikosti kierrättävää kuluttajaa. Yksi haastateltavista nosti esiin, että kierrättämisestä voisi olla saatavissa, niin sanottu For Dummies -kirja, joka avaisi kierrättämistä ja jätteenkäsittelyä ja sen saavutettavia hyötyjä. Tietoa olisi yksinkertaistettava ja kohdennettava. Tarve oli selkeille, yksinkertaisille ja tehokkaille kampanjoille, joissa kerrotaan kierrättämisen hyödyistä ja mahdollisuuksista. Viestinnällä olisi hyvä pyrkiä vaikuttamaan ihmisten asenteisiin ja tarjoamaan

faktatiedon lisäksi neuvontaa ja kannustamista. Jätehuollon ja talonyhtiöiden yhteistyöllä on suuri potentiaali vaikuttaa kotitalouksien kierrättämiskäyttäytymiseen, mikäli ne aktivoituisivat yhdessä viestintätoimenpiteisiin.

HSY:llä on myös ladattava Jäteopas-sovellus, jossa voi hakea roskan nimellä lajitteluohjeen. Sovellus vaatisi kuitenkin kehittämistä, käyttäessä sovellus on toiminut kehnosti, eikä se tunnista esimerkiksi sipsi-tai pähkinäpussia, jotka haastatteluissa nousivat esimerkeiksi jätteistä, joiden lajittelusta oltiin epävarmoja. Toimivalla sovelluksella olisi nykypäivän mobiilikulttuurissa vahva sija, mikäli sitä markkinoitaisiin vahvasti. On myös mainittava, että aloittaessani tämän tutkimuksen ja opinnäytetyön kirjoittamisen, minulle ei ole tullut kertaakaan kohdenettua mainontaa kierrättämisestä tai jätteiden käsittelystä missään sosiaalisen median tai muiden verkkoalustojen parissa, vaikka olen tutkinut aihetta verkossa hyvin monipuolisesti.

Kierrättämisestä ja jätteenkäsittelystä tulisi luoda ennen kaikkea helppoa ja selkeää, mutta myös trendikästä ja jotain mistä ihmiset innostuvat ja johon halutaan osallistua. Tämän saavuttamiseksi tarvitaan selkeää yhteistyötä yritysten, talonyhtiöiden ja jätteenkäsittelijöiden välillä sekä selkeitä kampanjoita ja tavallista kuluttajaa lähestyvää viestintää ja neuvontaa.

”Ei voi sanoa vaan yhtä tahoja, kenen vastuulla kierrättäminen tai siitä infoaminen on. Jos lähdetään ihan maatasolla, että niinku koko maa ja siitä yksilöön päin” (Nainen 33).

6 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää syvällisiä vastauksia kotitalouksien haasteisiin kierrätyksen ja jätteenkäsittelyn saralla, ja pohtia, kuinka näihin ilmenneisiin haasteisiin voidaan vaikuttaa viestinnän keinoin. Suurimmiksi haasteiksi nousi esiin tilanpuute, epä tietoisuus siitä miten eri tyyppistä jätettä tulee kierrättää, ja toisaalta hyvin selkeän, biojätteen, epämieluisuus ja syntyvä haju ja siivo. Näiden lisäksi haastateltavat kokivat yleistä kierrättämiseen liittyvää tiedonpuutetta. Haastateltavat eivät osanneet kertoa, mitä jätteille tehdään, mitä kaikkea voidaan uusiokäyttää, tai mitä hyötyjä kierrättämisellä ylipäätään voidaan saavuttaa.

Jokainen haastateltava piti tärkeänä ympäristön suojelua ja koki ilmastonmuutoksen todelliseksi haasteeksi maailmassa, mutta osa haastateltavista ei kokenut kotitalousjätteen kierrätystoimintaa tarpeeksi vahvana toimintana ympäristön puolesta, eikä ilmastonmuutosta vastaan. Myöskään haastateltavat eivät kokeneet tietävänsä tarpeeksi mitä jätteille tapahtuu, ja mitä hyötyjä kierrättämisellä voitaisiin saavuttaa. Tehokkaalla ja oikeanlaisella viestinnällä on mahdollisuus muokata käsityksiä kierrättämisestä ja sen hyödyistä ja sitä kautta lisätä kierrätysastetta kotitalouksissa.

Suuri osa viestintäkappaleessa esiin tuoduista keinoista on jo jollain tavalla olemassa, mutta tieto ei löydy perille kuluttajalle. Viestinnän tulee olla mahdollisimman yksinkertaista ja selkeää. Kierrättämisestä ja jätteenkäsittelystä löytyy paljon virheellistä tietoa yleisessä

keskustelussa, ja kierrättämisen saralla on yhä edelleen paljon myyttejä. Eräs haastateltava toi ilmi edelleen vellovan luulon siitä, että lajitellut jätteet kaadetaan jäteautoon kuitenkin sekaisin. Tämänkaltaisia virheellisiä luuloja ei edelleenkään olla saatu kitkettyä täysin pois. Sen vuoksi on ensisijaisen tärkeää, että kierrättämisestä tiedottaminen ja viestiminen tapahtuisi faktapohjaisesti ja hyötynäkökulmaa vahvasti painottaen, ollen kuitenkin mahdollisimman selkeää. Ihmiset haluavat helppoutta, selkeyttä ja faktatietoa. Ihmisiä ohjaa tarve toimia yhteisen hyvän ja ympäristön puolesta, mutta oman toiminnan muuttamiseksi kynnystä toiminnan muuttamiseen täytyy madaltaa, ja tässä oikeanlaisella viestinnällä on valtava mahdollisuus vaikuttaa. Informaation tulee olla selkeää, toistuvaa ja helposti löydettävää. Mielellään luokse tulevaa, harkittua ja yksikertaista.

Pakkausmerkinnät

Haastatteluissa nousi esiin usein epäselvyys mihin jätteastiaan pakkaus tulisi kierrättää. Tähän voitaisiin vaikuttaa selkeämmillä ja yhtenäisillä pakkausmerkinnöillä. Tuotteen pakkauksessa voisi lukea sanallisesti jätteastia johon pakkaus soveltuu, tai sopia esimerkiksi oma värikoodi eri jätteille. Tämä värikoodi olisi toteutettavissa valmistajilla kuinka parhaaksi näkisivät, se voisi sijaita pakkauksessa missä vain. Mikäli värikoodit olisivat valtakunnalliset, toisi se selkeyttä niin kuluttajille kuin valmistajille. Pieni värimerkki olisi myös suhteellisen helppo sijoittaa ilman että tuotteen visuaalisuus kärsisi.

Vaikuttajat

HSY voisi siirtyä vahvemmin erilaisiin sosiaalisen median kanaviin, esimerkiksi Instagramiin ja TikTokiin. Kyseisissä sovelluksissa on potentiaalia markkinoida ja viestiä kierrättämisestä ja jätteenkäsittelystä, ja saavuttaa laajasti yleisöä. Näiden alustojen kautta on mahdollista viestiä kierrättämisen tärkeydestä ja luoda siitä trendikästä ja mukaan tempaavaa. Sosiaalisessa mediassa vaikuttamisen mahdollisuus ei ole enää kiinni ainoastaan suurimpien seuraajamäärien henkilöissä ja tahoissa, vaan esimerkiksi mikrovaikuttajilla on suuri näkyvyys, ja usein sitoutuneita seuraajia, joiden kanssa vuorovaikutus on vahvaa. Yhteistyö ja kampanjat sosiaalisen median vaikuttajien kanssa voisi olla hedelmällisiä ja edistää kierrätystoimintaa, tai ainakin tuoda sitä lähemmäksi jätekatoksilta. Kirjassa *Markkinointipsykologia - Väylä asiakasmieleeseen markkinointiin* (Rope & Pyykkö 2003, 42) nostetaan esiin, kuinka usein yksilöiden ajatteluun ja toimintaan vaikuttava tekijä on yleinen arvomaailma. Yleinen arvomaailma taas muokkautuu usein pienryhmien kautta, joiden arvot kehittyvät valtavirtauksiksi. Valtavirtauksista taas kiinnostuu media ja yleinen keskustelu parhaimmillaan voi muokata kuluttajakäyttäytymistä.

Yhteistyö talonyhtiöiden kanssa

Useat haastateltavat nostivat esiin informaation vähyyden talonyhtiön puolesta. Haastateltavat kiittelivät jätekatosten tarroja, joissa kerrotaan mitä kyseisiin jäteastioihin voi laittaa, mutta useat kokivat tämän myös liian myöhäiseksi vaikuttaa kotona tehtävään jätteiden lajitteluun. Kukaan haastateltavista ei kertonut saaneensa erikseen infoa kotiin talonyhtiöltä jäteastioiden käytöstä tai lajittelusta. Yksi kotitalous kertoi talonyhtiön järjestäneen infotilaisuuden jäteastioista ja niiden käytöstä. Tapahtuma sai kiitosta kävijältä, ja sai haastateltavan harkitsemaan parempaa kierrättämistä.

Tiedon lisääminen

Syy-seuraussuhteen ymmärtämisellä on vahva vaikutus lopputulemaan. Kun ihminen ymmärtää oman käytöksen ja toiminnan kannattavuuden, vahvistaa tämä kannattavaa toimintaa. Kierrättämisen hyödyistä viestiminen laajemmin ja suuremmin ohjaisi kuluttajan käytöstä haluttuun suuntaan. Aktiivinen kampanjoiminen erilaisissa sosiaalisen median kanavissa, radiossa, televisiossa ja/tai painetussa mediassa kiinnittäisi huomion. Haastatteluiden pohjalta nousi esiin vahvasti kotitalouksien oma halu, tai kotoa opittu tapa, joka ohjasi kierrättämistä. Kierrättäminen ja jätteenkäsittely vaikutti monesta olevan oman mielenkiinnon nojassa, ja tietoa lajittelusta ja jätteenkäsittelystä piti itse etsiä.

HSY:n sovellus nimeltä Jäteopas ei löydä juuri mitään pakkausta tai jätelajia. Hakiessa ”sipsipussi” tai ”tomaatti”, ei sovellus tunnista roskan nimeä. Tämänkaltaiselle, toimivalle, sovellukselle olisi varmasti tilausta kuluttajien keskuudessa. Mikäli sovelluksesta saisi toimivan, voisi sinne myös lisätä informaatiota jätteiden käsittelystä ja saavutetusta hyödyistä. Sovellukseen voisi upottaa erilaisia tietoiskuja kuten ”Mitä enemmän muovia kierrätetään, sitä vähemmän öljyä maaperästä tarvitaan”. Sovellukseen olisi helppo myös sijoittaa videoita ja erilaisia kierrätysvinkkejä.

Tutkimuksen luotettavuus

Tämä tutkimus toteutettiin HSY:n alueella. Tutkimuksen tuloksia ja pohdintaa on tehty haastatteluihin pohjaten, ja heijastaen HSY:n alueen tilastoja, kierrätysvelvoitteita ja -mahdollisuuksia. Jätehuoltolaki poikkeaa eri kunnilla ja kaupungeilla, joten tuloksia ei voida yleistää valtakunnalliseksi. Tutkimukseen pyrittiin löytämään erilaisia haastateltavia, jotta haastattelut olisivat monipuolisia.

Haastateltavat edustivat erilaisia kotitalousmuotoja: kolme rivitaloa, seitsemän kerrostaloa ja neljä omakotitaloa. Haastattelut lopetettiin, kun saturaatio täyttyi, eli haastattelut eivät tuottaneet enää uutta tietoa. Tutkimuksen tulokset olivat osaltaan saman suuntaisia kuin tutkimustulokset-kappaleessa esitetyissä Helsingin Sanomien ja IRO RESEARCH -tutkimuksissa.

Jokainen haastattelu nauhoitettiin, ja purettiin heti haastattelun jälkeen. Kuitenkin nauhaan pystyi palamaan tarvittaessa jälkikäteen. On kuitenkin huomioitava, että aiheena kierrättäminen ja jätteenkäsittely saattaa tuottaa haastatellulta kaunisteltua tietoa. Syitä saattavat olla esimerkiksi se, että haastateltavat eivät välttämättä kehdanneet tai halunneet kertoa täydellistä totuutta omasta toiminnastaan. Haasteita toi osaltaan löytää haastateltaviksi niitä ihmisiä ja kotitalouksia, jotka eivät kierrätä niin aktiivisesti. Vähän kierrättävät kotitaloudet eivät välttämättä koe aihetta itselleen niin tärkeäksi, että haluaisivat osallistua haastatteluun aiheesta. He saattavat myös kokea häpeää, mikäli kierrätysasteen nostamisessa on paljon parannettavaa.

Kierrättämisen ja jätteenkäsittelyn mahdollisuudet kasvavat jatkuvasti, ja aiheesta puhutaan yleisesti yhä enemmän. Jotta vanhat virheelliset myytit poistuisivat, ja kierrättämisen hyödyt nousisivat esiin ja kierrätysaste saataisiin nousuun, on tärkeää, että aihetta tutkitaan kuluttajien käyttäytymisen ja ajattelun näkökulmasta eli tehdään kvalitatiivista tutkimusta tilastolliseen tietoon perustuvan tutkimuksen lisäksi.

Lähteet

Painetut

Juholin, E. 2013. Communicare! Kasva viestinnän ammattilaiseksi. Management Institute of Finland MIF Oy. Painopaikka: Kopijyvä.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännönopas. Tampereen Yliopistopaino Oy.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Suomen Yliopistopaino Oy.

Pyykkö, M., Rope, T. 2003. Markkinointipsykologia. Väylä asiakasmieleiseen markkinointiin. Talentum Media Oy ja tekijät. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Sähköiset

Ei jätä kylmäksi. Helsingin Sanomat. 2019. Viitattu 29.11.2019. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000006309620.html>

Jätehuollon järjestäminen. 2019. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä. Viitattu 1.11.2019. <https://www.hsy.fi/fi/asiantuntijalle/jatehuolto/Sivut/default.aspx>

Jätelaki. 2019. Finlex. Viitattu 1.11.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110646>

Kansalaisaloite. Kierrätysmerkinnät tuotteisiin pakollisiksi. Helena Kaasalainen. 2019. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/5371>

Muovinkeräystutkimuksen analyysi ja huomiot. IRO RESEARCH OY. 2019. Viitattu 29.11.2019. <https://drive.google.com/drive/folders/1sov886ww9Nu7187U88BdhvAF63FTI9E2>

Pääkaupunkiseudun ja Kirkkonummen jätehuoltomääräykset. 2019. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä. Viitattu 10.8.2019. <https://julkaisu.hsy.fi/paakaupunkiseudun-ja-kirkkonummen-jatehuoltomaaraykset.html#chbXlwd4Jl>

Pääkaupunkiseudun ja Kirkkonummen jätehuoltomääräykset. 2019. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä. Viitattu 10.8.2019. <https://julkaisu.hsy.fi/paakaupunkiseudun-ja-kirkkonummen-jatehuoltomaaraykset.html#chbXlwd4Jl>

Pääkaupunkiseudun sekajätteen koostumus vuonna 2018. Kotitalouksien sekajätteen koostumustutkimuksen loppuraportti. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä. 2018. Viitattu 16.12.2019. <https://julkaisu.hsy.fi/paakaupunkiseudun-sekajatteen-koostumus-2018.html>

Rodinia. 2015. Viitattu 1.11.2019. <https://rodinia.fi/yritys/>

Sekajäte. 2019. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä. Viitattu 10.8.2019. <https://www.hsy.fi/fi/asukkaalle/lajittelujakierratys/lajitteluohjeet/sekajate/Sivut/default.aspx>

Suomen Uusiomuovi Oy 2016b; Suomen Uusiomuovi 2016c. Muovin kierrätys. Viitattu 16.12.2019. http://wwfw.uusiomuovi.fi/fin/pakkaus_kiertaa/muovien_kierratys/muovien_materiaalimerkit/

Suomen Uusiomuovi Oy. Muovien materiaalimerkit painokelpoiset ai-muodossa. 2016a. Viitattu 16.12.2019. http://www.uusiomuovi.fi/fin/suomen_uusiomuovi/yhteystiedot/

Suomen virallinen tilasto (SVT). Jätetilasto ISSN=1798-3339. 2018. Liitetaulukko 1. Jätteiden synty toimialoittain 2018, 1 000 tonnia. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 18.6.2020. https://www.stat.fi/til/jate/2018/jate_2018_2020-06-17_tau_001_fi.html

Talonyhtiö säästäisi muovinkeräyksellä. Uusiouutiset. 2017. Viitattu 16.12.2019. <https://www.uusiouutiset.fi/taloyhtio-saastaisi-muovikerayksella/>

Tietoa HSY:stä. 2019. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä. Viitattu 10.8.2019. <https://www.hsy.fi/fi/tietoa-hsy/Sivut/default.aspx>

Tilastot ja raportit. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä. 2019. Viitattu 16.12.2019. <https://www.hsy.fi/fi/asiantuntijalle/jatehuolto/Sivut/Tilastot.aspx>

Uutishuone. Yhdyskuntajätteen kierrätysasteen laskemiseksi on kehitetty uusi menetelmä. 2019. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä. Viitattu 10.8.2019. <https://www.hsy.fi/fi/tietoa-hsy/uutishuone/2019/Sivut/Yhdyskuntajatteen-kierratysasteen-laskemiseksi-on-kehitetty-uusi-menetelma.aspx>

Vastuullisuus. 2018. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä. Viitattu 1.11.2019. <https://julkaisu.hsy.fi/vastuullisuus-2018.html>

Liitteet

Liite 1: Haastattelurunko	34
Liite 2: Haastateltavien jätteiden lajittelu	37

Liite 1: Haastattelurunko

KOTITALOUS NUMERO:

PÄIVÄMÄÄRÄ:

PERUSTIEDOT:

Postinumero:

Asukasluku ja iät:

Asumismuoto:

Vuokra / Omistusasunto:

Koulutus:

- peruskoulu / kansakoulu
- ammattikoulu / lukio
- korkeakoulu / yliopisto

Talouden yhteenlaskettu tulotaso:

- alle 30 000
- 30 - 60 000
- 60 - 90 000
- yli 90 000

ENSIMMÄINEN OSA:

- 1.) Omistatko television?
- 2.) Onko sinulla mainoskielto ovelta?
- 3.) Onko sinulla markkinointikielto puhelimessa?
- 4.) Kuunteletko radiota?
- 5.) Tilaatko painettuja lehtiä?
- 6.) Minkälaisia sosiaalisen median kanavia käytät?
-Seuraatko enemmän yrityksiä vai henkilöitä somessa?
- 7.) Onko sinulla älypuhelin?
- 8.) Mikäli kyllä: Minkälaisia sovelluksia käytät säännöllisesti (Ei välttämättä päivittäin, mutta monta kertaa viikossa?) (Voit katsoa puhelintasi, ja luetella)
- 9.) Laita seuraavat kanavat käyttöjärjestykseen sen mukaan mitä kulutat eniten
Televisio (lähettykset):
Painettu lehti:
Digitaalinen lehti:
Sosiaalinen media:
- 10.)Millaista keskustelua mielestäsi kierrättämisestä julkisesti käydään?
- 11.)Missä kanavassa olet eniten huomannut puhuttavan kierrätyksestä?
- 12.)Miksi kierrättäminen on sinusta tärkeää?
- 13.)Miksi kierrättäminen ei ole sinusta tärkeää?
- 14.)Mikä kierrättämisessä kiinnostaa sinua? Mikä kierrättämisessä ei kiinnosta sinua?
- 15.)Muistatko jotain tilannetta / tapahtumaa jonka seurauksena olet muuttanut jotain kierrätystottumusta?
- 16.)Kenen vastuulla kierrättämisestä infoaminen mielestäsi on?
- 17.)Kenen vastuulla kierrättäminen itsessään on?
- 18.)Kenen vastuulla kierrätyksen järjestäminen on?

TOINEN OSA:

MITÄ TEILLÄ ON MAHDOLLISTA KIERRÄTTÄÄ TALONYHTIÖN PUOLESTA:

Biojäte:

Kartonkipakkaukset ja pahvi:

Lasipakkaukset:

Pienmetalli:

Muovipakkaukset:

Paperi:

KIERRÄTÄTKÖ:

Biojäte:

Kartonkipakkaukset ja pahvi:

Lasipakkaukset:

Pienmetalli:

Muovipakkaukset:

Paperi:

JOS KIERRÄTTÄÄ KAIKEN:

- 1.) Miksi olet päätenyt kierrättämään kaiken?
- 2.) Mitä hyötyjä koet itse saavasi kierrättämisestä?
- 3.) Mitä hyötyjä koet ympäristön saavan kierrättämisestä?
- 4.) Koetko painetta kierrättämisestä?
 - 1.) Tiedätkö teoriassa mitä kaikkea ylläoleviin jäteastioihin voi laittaa?
 - 2.) Tiedätkö konkreettisesti, minne jäte menee ja mitä sille tapahtuu?
 - 3.) Tiedätkö mitä kaikkea jätettä näistä lajiteltavista jätteistä voidaan jatko-hyödyntää?
 - 5.) ” Noin joka seitsemäs ei kierrätä ” Mitkä tekijät sinun mielestäsi lisäisi kierrättämistä?
 - 6.) Jos et tiedä mihin joku roska kuuluu, mitä teet? Mistä otat selvää?
 - 7.) Mistä toivoisit saavasi tämän infon?
 - 8.) Mitä kautta mieluiten vastaanottaisit infoa kierrättämisestä?
 - 9.) Mikä ärsyttävää tai turhauttaa sinua tällä hetkellä kierrättämisessä?
 - 10.)Mitkä ovat suurimpia kipupisteitä tällä hetkellä omassa kierrättämisessä?
 - 11.)Huomioitko tuotteesta syntyvän jätteen ostohetkellä?
 - 12.)Olisitko valmis maksamaan lisää tuotteesta, jos sen pakkausmateriaali olisi kierrätysystävällisempää? Kuinka paljon esim. prosentuaalisesti?

A. JOS KIERRÄTTÄÄ JOTAIN:

- 4.) Miksi olet päätenyt kierrättämään kierrättämiäsi jätteitä?
- 5.) Miksi kierrätät vain osan, juuri nämä valitsemasi?
- 6.) Haluaisitko kierrättää enemmän?

Kyllä -> Mikä saisi sinut kierrättämään enemmän?

En -> Mikä saisi sinut kierrättämään enemmän?
- 7.) Mitä hyötyjä koet itse saavasi kierrättämisestä?
- 8.) Mitä hyötyjä koet ympäristön saavan kierrättämisestä?
- 9.) Koetko painetta kierrättämisestä?
- 10.)Tiedätkö teoriassa mitä kaikkea ylläoleviin jäteastioihin voi laittaa?
- 11.)Tiedätkö konkreettisesti, minne jäte menee ja mitä sille tapahtuu?
- 12.)Tiedätkö mitä kaikkea jätettä näistä lajiteltavista jätteistä voidaan jatko-hyödyntää?
- 13.)Mikäli sinun pitäisi lajitella kaikki mahdollinen, etkä tietäisi mihin mikäkin kuuluisi, mistä ottaisit selvää?
- 14.)Mistä toivoisit saavasi tämän infon?
- 15.)Mitä kautta mieluiten vastaanottaisit infoa kierrättämisestä?
- 16.)Mikä turhauttaa tai ärsyttää sinua tällä hetkellä kierrättämisessä?
- 17.)Mitkä ovat suurimpia kipupisteitä tällä hetkellä omassa kierrättämisessä?
- 18.)Mikä viimeistään saisi sinut kierrättämään MYÖS sen mitä et tällä hetkellä kierrätä?
- 19.)Huomioitko tuotteesta syntyvän jätteen ostohetkellä?
- 20.)Olisitko valmis maksamaan lisää tuotteesta, jos sen pakkausmateriaali olisi kierrätysystävällisempää? Kuinka paljon esim. prosentuaalisesti?

B. JOS EI KIERRÄTÄ MITÄÄN:

- 1.) Mitkä koet olevan syinä, että et kierrätä?

- 2.) Haluaisitko kierrättää?
Kyllä -> Mikä saisi sinut kierrättämään?
En -> Mikä saisi sinut kierrättämään?
- 3.) Mitä hyötyjä koet ympäristön saavan kierrättämisestä?
- 4.) Koetko että voisit hyötyä itse jollain tavalla kierrättämisestä?
- 5.) Koetko painetta kierrättämisestä?
- 6.) Osaatko kertoa mitä kaikkea ylläoleviin jätteenkeräilyohjelmiin voi laittaa?
- 7.) Osaatko kertoa, konkreettisesti, minne jäte menee ja mitä sille tapahtuu?
- 8.) Tiedätkö mitä kaikkea jätettä näistä lajiteltavista jätteistä voidaan jatko-hyödyntää?
- 9.) Mikäli sinun pitäisi lajitella kaikki mahdollinen, etkä tietäisi mihin mikäkin kuuluisi, mistä ottaisit selvää?
- 10.) Mistä toivoisit saavasi tämän infon?
- 11.) Mitä kautta mieluiten vastaanottaisit infoa kierrättämisestä?
- 12.) Mitä asiat tällä hetkellä ärsyttävät sinua roskien viennissä?
- 13.) Jos ajatellaan että alkaisit kierrättämään, mitkä olisivat ensimmäiset kipukohtasi?
- 14.) Mikä viimeistään saisi sinut kierrättämään?
- 15.) Huomioitko tuotteesta syntyvän jätteen ostohetkellä?
- 16.) Olisitko valmis maksamaan lisää tuotteesta, jos sen pakkausmateriaali olisi kierrätysystävällisempää? Kuinka paljon esim. prosentuaalisesti?

Liite 2: Haastateltavien jätteen lajittelu

Kotitalous	Biojäte	Kartonki	Lasi	Pienmetalli	Muovi	Paperi
1	●	●	●	●	●	●
2	●	●	●	●	●	●
3	●	●	●	●	●	●
4	●	●	●	●	●	●
5	●	●	●	●	●	●
6	●	●	●	●	●	●
7	●	●	●	●	●	●
8	●	●	●	●	●	●
9	●	●	●	●	●	●
10	●	●	●	●	●	●
11	●	●	●	●	●	●
12	●	●	●	●	●	●
13	●	●	●	●	●	●
14	●	●	●	●	●	●

● Kierrättää

● Ei kierrätä

BIO: 7/14 = 50%

KARTONKI: 11/14 = 78,5%

LASI: 10/14 = 71,4%

PIENMETALLI: 9/14 = 64,2%

MUOVI: 7/14 = 50%

PAPERI: 13/14 = 92,8%

Haastatelluilla kotitalouksilla 27 kierrätettävissä olevaa kotitaloudessa syntyvää niin sanottua jätekatosjätettä päätyi sekajätteeseen. 84:stä kierrätettävissä olevasta jätemahdollisuudesta 57 päätyi oikeaan jäteastiaan. Näin ollen kierrätysaste haastatelluilla kotitalouksilla on 32,14%.